

ОЛЕКСА СТЕФАНОВИЧ

STEPHANOS

I

ОЛЕКСА СТЕФАНОВИЧ

STEPHANOS

I

НАЦІОНАЛЬНА
ПАРЛАМЕНТСЬКА
БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНИ

ВИДАВНИЦТВО „ДНІПРОВІ ПОРОГИ“

ПРАГА

Небеса в воді — в синім неводі . .
„Вирій, Вирій он! Он наш рай росте!“ —
Захлинувся криком радості
    Білі лебеді.
Срібло вибухло всіми трубами —
В третім небі десь луна котиться,
А сади в воді встають купами,
    День золотиться.
Мов не крила їх, а вітри несуть . . .
Вирій шумами зустрічати йде —
І пташки кричать і сади гудуть
    І вода гуде.

Жабиний хор не дасть собі спокою,
Стави давенять, стави давенять — гудуть :
Не комишом вони не осокою, —
Поваростади струнами, мабуть,
А місяць став і світить, як найнявся —
Тече вогнем, спадає, як роса . .
Він через те так важко й підіймався,
Що стільки срібла ніс у небеса.
Вгорі горить, палає світлоликій,
Внизу гудуть, видзвонюють стави —
І ніч пливе під п'яную музку,
Облита сріблом з ніг до голови.

В РОСАХ.

Паслися в лузі коні й лошата.
Пасли їх любі-милі дівчата.
Дівчата в росах — ясні, рожеві
Так смачно в росах паслбсь коневі,
Так соковито кожен хробустан, —
Трава, мов ліс той, висока-густа
Роскошували Гливі, Гривасті, —
Про щось іржали Ярині, Васьці,
Про щось іржали Іваї, Івдосі
Дівчата й коні — у срібнороссі.

„Мене сонцем налито ущерть,
Мене сонцем до краю налито,
Заціловано сонцем на смерть...
Я лежу, тяжковагая Літо.
Як упала учора отут,
То не можу підвестися й досі
Запрошаю тебе, золоту,
Викликаю, сестро моя Осінь!
Ти прийди і подінь мене десь, —
Вже у мене по грах, по забавах.
І сестра золотая іде.
Піддявав, хупава, як пана.
Підпливе злотокося сестра,
Поцілує — і Літо ростав
Так минає зелена пора,
Золотая пора наступав.

Як півень червоний на сідалі,
Мостяться сонце на заході спати.
У річку навіщось багато-багато
Бурякового квасу червоного вилили.
На церкві хрести — наче села багаті
З широго золота вилили,
Щиро червінців одсипали — видали.
Не чуля берези й не відали,
Як їм загорілися шати,
Кублиться сонце червонев свати
У хмарах на сідалі.

Побілила вдова Осінь свою хату,
А сягає її хата аж до неба,
Все прибрала — сісти спочивати-б,
Та підвести синім стіни треба.
Роавелá а тугою синьку густосиню,
Біля стін, десь понад обрїями, ходить
І підводить синявою стіни,
Хороше підмааує — підводить.
Заспіва в хтось про осінню синю далеч,
Комуś любо в нею, тужною, кохаться —
Ще синіш підводить Осінь стала,
Ще миліша їй під співи праця.

Шуми і шелести, шуми і шелести
Хвилею котять широкою . . .
Як розгойдалися ясени й берестя,
Скільки в каштанах неспóкою!
Клени рокочуть, кипить білокориця;
Буря — на кожному дереві . . .
Що тільки коїться, що тільки твориться,
Що піднялось у метелені!
Сіються — вються — рояться метелики,
Сіються жовті в червоних . . .
Сад золотастої повен метелихи,
Сад вахливається давонами . . .

Хати більше сорочок дівочих . .
Немав кращих мазальниць у них,
Як ці наскрізь прозорі зимні ночі,
Коли і місяць світиться і сніг.
За-дурно все — і глина і ляаурок . . .
Так тихо білять, що й не чути їх .
Хати більше казкових Снігурок,
Коли і місяць світиться і сніг.

З „ВОЛИНСЬКИХ СОНЕТІВ“.

I. НА БОНІ.

Під жарти й сміх, у лёгкому розгоні
Вже немалий одміряли кусок .
Крутіше схил, затриманіше крок .
Уся гора у сояшному давоні . . .
Все вище ми — і ось уже на Боні
Невтомний наш і радісний гурток . . .
Який простір! До обрійних хмарок
Лежить окрес неначе на долоні.
Крем'янець ось, як бачить його птах .
Там — села скрізь, роагублені в полях, —
Як рясно їх садами хтось обмаїв! . .
А в далні очам зазолотів
Четою глав розсвічений Почаїв,
Повстаючи зва синяви лісів.

II. ВЕЛИКА-ГЛУША.

Серед лісів — абігівисько хаток...
Від хашавин, що встали, безбережні,
Всі утекли у вишні та черешні,
З ляку в тісний студилися гурток.
Зо всіх сторін — темнозелений мрок...
„Українці ви?“ — „Ми, пакочку, тутешні...“
Чи знайдете, державні дві прийдешні,
Цей межі пуш загублений куток?
Як дяко тут . А що уже зимою,
Коли усе обгорне білий сон,
Коля вовки нічною чередою,
Мабуть, не раз підходять до вікон?
Яке глупе, глибоке заглушша —
Землі Древлян село Велика-Глуша!

III. ВОЛИНЬ.

Забула ринь лінивая Горинь, —
От-от зовсім затримаються води .
Десь у лісах спинилися підводи,
По саму вісь втопившись у дряглинь .
Тече і ні ростоплена синь
На стріхи хат, на ниви і городи . .
І сплять Садки, Кургани, Гориньгороди
І сплять уся сонливая Волинь.
Здається, й час зімкнув свої повіки, —
Ніколи більш не литимуться ріки,
Вози навік загрузали у багні . . .
Як увірвать годину цюю млоску,
Як закричать в цій важкій тишині,
Щоб раптом все прокинулося зб-сну?

Дивний образе тавмний,
Що негадано-неждано
Із далека — із незнана
У кімнату цю принісся
І спинився на стіні,
Я прохаю нелукаво —
Од лукавого, од алого,
Од недоброго усього
Ти присутністю своєю
Цю родину бережи,
А найбільше бережи ти
— Наймолитвенніше прошу —
Тую дівчину хорошу,
У котрій на колінях
Задрімало дві коси.

Л. А.

Хай жало гадове пече,
Нехай я гадом, панно Лялю,
Та Вас, повірте, не ужалю
Необережно — боляче.

Автім гадаєте, що гад —
Мерзене лиш і лиш приземе?..
Нехай прадавнього Едему
На Вас повіє аромат!

Згадайте казку древніх літ,
Що розцвіла під сінню Древа
Тоді, як сояшня Ева
Змінила місяшву Ліліт.

Чм-ж то не брат мій був, не гад,
Що від його п'яного жала
Так чудно Ева адрікала,
Що адріжав Господній сад?

Л. А.

Коли гай на обрії квітне,
То здається очам,
Що розкішне царство блакитне
Розгортається там.
А наблиз його володіння —
Десь подікється синь.
Далечінь тому лише синя,
Що вона-далечінь.

Не давала ще сонцеві ти
Свого тіла на алотну поталу, —
Тож на луку в полудні піді
і віддайсь його ярому палу!
У білішій за сніг наготі
На азелену приляж оболоню
І під стріли його золоті
Свое лоно підстав, як долоню . . .
Хай протне тобі тіло наскрізь
Тими стрілами, тими списами,
Хай, п'яне, вицілює скрізь
І пече і пестить до безтями!
Хай нече, як огонь, горяче, —
Ти не бійсь його, білая Ледо:
Та вогненна любов протече
В молоко твоє алотом і медом . . .
А як схоче, алянїле ущерть,
Залюбить — ааголубить до смерти,
То чк-ж це не найкращая смерть —
Од голубощів сонця умерти!

Зелені, червоні, ділові
І всіх тих кольорів,
Що ними весела веселка, —
Всіх радісних барв,
Якими буває земля
Не тканями шат
(Нащо перешкоди
Нестримним вустам твоїм, сонце!), —
Ти тканим барвним повітрям
Обвіяло їх.
Ти шиї і руки
Цілком їм відкрило, —
Про ноги нехай
Промовить алтавість колін . . .
Ти їх роздягавш на луках
І в ріках купаєш,
Щоб виводити потім на берег,
На травах зелених ложити
І пестить без меж . . .
О, любо тобі
Любить їх по купели в хвилях, —
Із срібних обіймів
У алотні обійми приймає!
Недаром так яро,

Так зарно ти вчора горіло,
Коли простелились тобі
Горілиць -- горілонь...
Недаром ішли
Янтарними з луки, —
Недавно сметанні,
Янтарно-медяними йшли... —
Наповні млостю,
Богаті багатою втомою лон,
Утомою цілого тіла, —
Як радо і легко вони
Понесли ту втому додому!
Солодкі і так, —
Облиті твоїми медами,
Ще солодшими стали вони

Зелені, червоні, лілові
І всіх тих кольорів,
Якими земля забуяла, —
Над ними — твоя
Ярости повна любов.

Зупинилося літо
На століття, здається, цілі, —
Не тече, не колише, не пливе
Полудневе розплавлене золото.
Як білбзем дівочого лона,
Зомліла зелена земля.

З „АНТИЧНИХ МОТИВІВ“.

(Сонети).

I. САТИР і НІМФА.

Легка й швидка маленькая пята . . .
Нога в бігу спокусно так одкрита . . .
Як блискавки — дзвінкі його копита, —
Кущі, корчі — він все переліта,
Шалений лет нестримано зроста,
Що-мить скоріш гоньба несамовита .
От-от спійма . . . І велень темновіта
Приймає їх, ааховує, густа.
Усе глухіш, все далі агуки гону —
І ось не чуть ні цохоту, ні двону, —
Здається, все завмерло навкруги . . .
Невже втекла? — Як широко рознісся
Побідний рик звіриної жаги,
Як срібно зойк злітає на уалісся!

II. АПОЛОН І ДАФНА.

„Постій, постій!“ А Дафна утіка...
Уже і так втомилась, бистрогонна,
А тут іще — кристальна перепона —
Нааустріч їй метнулася ріка...
І удалась до матері донька:
„О, захисти від брану Аполона!
Єдина ти у мене оборона...“
І вчула це Латона недрімка.
У дивний стром обернута чудом,
Красуня в синь плеснула ізумрудом...
Спинився бог, що нісся, мов кектавр...
„З'явись мені! Люблю тебе над міру!“
І нахилив пишноту свою лавр:
„Нарви собі на кучері і ліру“.

III. ЗОЛОТИЙ ДОЩ.

Вона спішить закрити свої принади,
Та ярий бог не відав преград...
Злотистий дощ — як стріл шаленїй град,
Як бурі влет на сади — виногради.
Не дати йому, розблисканому, ради,
Не зупинить... Весь — пристрасти розряд,
Гуде — стрімить з висот золотоспад,
Переганя каскадами каскади...
Що-мить гучніш, нестриманіше рин, —
Ось він п'яніш, бурхливіше лавин...
Вся дивготить вяаниця мідяная...
Зімкнувся аїр, розкрилися вуста...
У зливі алот захлинулася Даная,
Од ніг до кіс — янтарно-золота.

IV. ДРАКОН і ПРОЗЕРПІНА.

Настояна на золоті й рубіні,
Хитнудась опяніла синьотá...
І він, шумливо — яросний, зліта
Приляглій серед саду Прозерпіні.
Тройжалом, розплоніеним в шипінні,
Протяв її тремтячій вуста...
Ударом смарагдового хвоста
Роскинув їй коліна білопінні...
Отямилась... „Омана чи ява?
Шепочеться примята трава,
Окроплена багряною росю,
А там, у недосяжній вишині,
Хмаринною кільчатою, прудкою,
Хтось рине, розсипаючи вогні.

V ECHO.

Сирінга в ній і флейта і китара,
І рохит лір і співів перегук,
І клич в лісах і дзвоники між лук,
В які давенять розсипана отара.
Ані одній а подруг вона не пара:
Навік, давінка, ростаяла у згук,
Щоб не влучив у серце золот-лук,
Щоб утекти від ярого владара.
Даремним зов: „де ділася ти, де?“ —
Лише луна гуцтвами іде, —
Ніде її, жаданої, немає.
І тільки в сні трівожливо-чуткім
Його рука тремтяче обіймає
Прозорий стан, нетомлений ніким.

РУСАЛКИ.

(Сонет).

У ніч липневою у затишкові балки
Уся розквітлася русалками вода . . .
Не йдіть до берега, бо буде вам біда —
В хущах притайтеся й чудуйтеся, рибалки!
Як дивно граються хрустального весталки!
А він з високости, — зупинена хода, —
На них потоками промінними спада
І роасипається між хвилями на скалки .
Хвилини розквіту осяяних утіх
Який між бризками і плюскотами сміх! —
Неначе срібними видзвонюють перстнями . . .
Та ось хитнулися — зітхнули комиші,
Оселі третіми озвалися півнями: —
В двірковій заводі — ні слуху ні душі.

ОСІННЄ.

I.

Бенкетуй, молода княгинє, —
Поки сонце ще ходе радо,
Поки небо твоє ще синє,
    Бенкетуй, моя Ладє!
Хай несуть із комор на стóли
Виночерпи і плододари
Твої вина, мїцнї, як смоли,
    І садів твоїх дáри.
Груди груш, винограду грона,
Синї сливи, гради тернини,
Горя яблук в огнях червоних
    І рубїни рябини.
Та проси, господине гожа,
У гостину до себе друзїв,
Та сїдай, молода, хороша,
    У веселому крузї.
Хай горять золотї брокати,
Хай цвітуть самоцвітнї шати,
Хай шепочуть до злот шарлати
    За столами у Ладї.
Задавєнїть, задавонїте, згуки
І пїсень і бесед веселих!
Хай із рук переходе в руки
    Злотокований келих!

Хай спадають хвилини п'яні,
Як обдихані снім сливи.
Хай на балю твому, пані,
    Буде кожен — щасливий!
Скоро зносиш свою пишногоу —
Замість пурпуру вдягнеш мармур,
Вдягнеш срібло замісто злата, —
    Тож цвіти не на-дармо.
Тож п'яни і п'яній, княгине, —
Поки сонце ще ходе радо,
Поки небо твоє ще синє,
    Веселись, моя Ладі!

II.

Ти послухала мене,
Синьоокая княгине
Сонце й досі ще ясне,
Небо й досі яскосинє.
Як глибоко у хрусталь
Затопились високості!
Був гучний у тебе баль
І веселі були гості.
Повні меду по краї,
Повні винами по вінця,
Дзвонні келихи твої
Грали блисками червінця.

Скільки вихилено їх
За столами у палацах!
Скільки яблук запашних
Червонілося на тацах!
Скільки яблук, груш і сляв
І п'яного винограду
Слуги з саду канесли
Своїй пані на відряду!
Як роздавонено тобі
Грали гусла і кимвали!
Ой не дві вони добі
Тобі славу рокотали.
Як палахкав твій шарлат,
Як палало твоє золото!
Найладнішою іа лад
Називали тебе, Ладе.
Ти послухала мене,
Ти почула мене, Осінь
Сонце й досі ще ясне,
Небо синєв і досі.
Мов не Осінь, а Весна,
Ти ясна така і синя.
Така синя і ясна,
Мов княжна, а не княгиня.

СОНЕТ.

Із Подебрад до Праги і назад,
Щоб завтра знов полинути, як птиця,
Якій ніде надовго не спуститься,
Якій простір і вітер, а не сад.
Хай вигнання часами у-стократ
Бува темніш і тяжче, ніж темниця, —
Іще яскіш і р'ябленіше сниться
На чорнім тлі золотоверхий град.
Давно душа подружена в піснях —
І виться-б їм над н'очами і днями,
Але мудріш од співу німота —
Владкіше струн умів вона авати
У висоту, де світиться мета
І вів дух офіри і посвяти.

БІЛЯ СФІНСУ.

I.

Заснув утомлений Іосиф, —
Не задрімав Маріям
З-під плати випустила коси
І простеля під немовлям.
Шовками вистелено ложе
І покривало із шовків
„Засни, засни Да нічесоже
Не потривоже твоїх снів“.
Над ними — темний і великий,
Високо винесший главу
Камінний звір людиноликий,
Що наче став на вартову.

II.

Скрадались татями гібки —
І вже гострили шила віч,
І вже хотіли, навіжені,
Розреготатися у ніч
Та хтось, обурений без краю,
Ударом світлого крила
Оперезав мерзему віраю —
І, гнана страхом, уткла, —
Десь, як без пам'яті, блукає
І, вийшовши на хижий лов,
Десятим поприщем рикає
Святе місце обійшов.

О. С.

Гірчавінь полхнів...
Щирокислого яблука оцет..
І терпкіше від соку тернів
Мукотворне питво це.

Густосине воно,
Як осіння заобрійка смуга...
Це пахуче, отруйне вино —
Туга.

Це повітря — вино а льоднику,
Що було закорковане роки.
Так давенять у морозаному кроки,
Мов по мідному йдеш хіднику.

А раптовні сіренні гудки
Голосні, як, здається, ніколи . . .
Як яскраво огні покололи
Темноликі аеркала ріки!

Чи ясніше вони угорі —
Чи ясніш засвітились відбиті? . . .
Як нові або щойно обмиті,
Хрусталиють нічні ліхтарі.

О, як добре мені, що оден,
І як легко мені, що голоден, —
Тільки синій вина безоден,
Тільки срібній сурми сірені!

Як рельси сянню одливають, —
Як навіть сталі холодні!
Як лють лютневую чутно
В промералім скреготі трамваю!
Скарбами матового срібла
В підводах блиснули льоди
О, ні, не звияжниця ти,
Хоч-би у тричі ти окріпла!
Хай біле вкривало наперсне
Морози саваном прядуть,
Хай мерзне в Цельсієві ртуть, —
У грудях серце не замерзне!

ЕПІГРАМНЕ.

У нас, без прósвітку убогих,
Аудиторія співців —
Лише ряди четвероногих
Ошостиножених стільців.
    На дерев'янім — дерев'яне —
    Від початку і до кінця;
    І тільки де-не-де прогляне
    Якесь подобів лица . .
На свисти — голову ще вище,
Стерпи розплесканій руці,
Бо шостиногес це свище,
Бо це оплескують стільці.

МОЛИТВА.

О, Ти, що тамо, де Почаїв,
Під небом вставши голубим,
Далеко в прѣсторж засяяв
Золотоглавієм своїм,
О, Найсвятішая, Едина,
До стіп схиляюся чиїх,
Умилостив свогого Сина,
Щоб від одра її вовдвиг!

Нема й не буде Арсена,
Навік Арсена нема —
Над ним простерті рамена
Бронзовий хрест підійма.
На чорнім камені горя
Покори золото сія,
На чорнім золоті говоре:
„Хай буде воля Твоя“.

ОКТАВА.

Памяти проф. В. Біднова.

Коли навік зачиниться труна
І хоче хрест рамена розпростерти,
Нехай одна говоре тишина, —
Єдино їй давенітя біля смерти:
Давінка її напружена струна
І глас її у вічності — нестертий.
Тож не слова — убожество і тлін, —
А тілу опочклому - - поклін.

Ш.

Сміх і щебет і галас .
Десь із кожного двора
Поабіралась — повбігалась
Для розради дітвора . . .
Знайдеш, материне око,
Де там дочка, де синок?
Весь горбок — одним потоком
Неутримливих санок
Ой як затока та просе,
Щоб її не обминуть .
Як-же кóроше, морозе,
Дітям вигладив ти путь?
Цілу вулицю віддав ти
Для розгонистих потіх . .
Що там вигукнуло? Авто?
— Заборонено пробіг!
Розсипають брнани сміху,
Галасують голоски
Блискавкíами в іскрах снігу
Пролітають полозки . .

КОЛЯДА.

М.

Підкли в лямпаду масла,
Щоб лямпада не погасла,
Щоб світила з неба, ясна,
Та на ясла.
Біля ясел — Мати Божа,
Мати Божа, Панна гожа,
Панна чистая, хороша,
Наче рожа.
В ясла глянула, розсвітла, —
І на мить немов осліпла,
Стільки впало в очі світла,
Стільки срібла!
„Тепле — сіно, та не дбсить, —
Загорнути Його в коси-б .“
Теплу ніч у Бога просить
Йому Йосип.
Просиш, Йосиє, не всує —
Круторогі у хліву в, —
Нім — хаик, та вухо чув:
Бог вартув.

Ось води все ближче, ближче —
Сиві, гливі і які ще
На дитину кожен дише,
Щоб тепліше . . .
Як лямпادا повномасла,
Світить Панна люба-красна.
Повні срібла, світять ясла,
Ноче ясна!

ВЕСНА.

К. і Я.

Має квітів повну пелену
І завітчана коса
Вколо — зелень і роса,
Вколо — росяно і аєлено
Прокотила в хмарах рокотом,
Пружить крила вітрові —
За хвилину на траві
Всі тополі будуть похотом . . .
Грудням кидає у сляву,
Оберта його в пісні,
Щоб летіли, голосні,
Аж під хмару білопіяву
Жартома межею вузькою
Запровадить у росу,
Щоб набризкати косу,
Стрепенувшиися галузкою . . .
На святá у нас ні́ одного
Не минув її привіт.
І білів терновий цвіт
Серед столу Великодного.

З ЛИСТА.

Недавно стрінутому літу
Іще й не снівся листопад: —
Як сонце плине до веніту,
Воно не думав про спад.
А ці знаки на броні лику
І ця захмареність його —
Від чорних днів моїх без ліку,
А не од віку мойого.
За мною — галлявини маю,
Та стільки маю я несучи,
Що і жовтневую обмаю
І листопадову красу.

Я нічого не мав і не матиму
Проти квітів у повні принади —
І подяка Творцеві багатому,
Що створив їх для втіхи й розради.
Недаремне джмелі з ними женяться
І хитають їх мотилі ночі,
Й недарма волохата гусениця
В пелюстки заповавав квіточі
Слава — рож пелюстковому вистрою,
Та миліш мені завжди і нині
Пелюстки померанчі сочистої,
Як розділю на дві половині.
Люба груша мені, що як золотого,
І чорнява з одливаами слива,
Коли мякить, налитую солодом,
Відає мені, ціла щаслива
Ось, Вельможносте, — смак Стефановичів :
Не квітки у привабі оздобі, —
Розмаїтість розскрипаних овочів
Припадає йому до вподоби.
І це він виноградними гровнами
Пообтяжував стіли колишні,
Де між винами зацними-моцними
Рубініла наливанка вишні.

Немав тяжчої похари —
Не чуть — не бачити — не анать —
І тяжкоскараної статі
Холоне мармуром Каррари.
Та ось мов дрогоїт перейшло
І заспівало щось у жилах . . .
І очі радісно розкрила,
Почувши радісне тепло . . .
І рухом рух спішить прикрити
Найсоромливіше своє .
І зимний мармур ожив,
Коли мистець йому — „ожити!“

Л. К.

Ми в-осени тахи покожі!
Хоч кашельку на обраа Божий...

Шевченко.

Лише цілуєш ті вуста,
Що заціловував до болю —
І на обійми і сваволю
Дихнула дивна чистота.

Душа — дзвінкіше і лункіш,
Душа — прозбіріше, просторіш...
Ось зараз крила розпросториш
І відіймешся і полетиш...

Коли земля, як давні „трів царів“,
Повідає багатства свого дари,
Тоді душа по-княжому владарить,
Тоді душа тужавіє, лицаріє.
У бичий ріг і в пугар наливається
Тоді вино п'янке та густосине —
І далечінь, крізь мідяне осінне,
У золоте весінне розкривається.

ПОРТРЕТ.

І хризантеми й орхідеї
У зачарованій імлі,
Але найліпшими у неї —
Словополківські ковилі.
Вона це квилла в Путивлі,
Вона обходила шатри —
Стріла і лук на поготівлі,
А в серці — стая і вітри . . .
І може . . . Жаско уявити . . .
Ні, не втішався печеніг —
Коли й схопив, несамовитий,
То не зборов, не переміг! . . .
Ось у зітханнях молитовних
У Пирогощії вона,
А ось Перунові жертвник
В гаю дубовому ладна.
Вночі Ярилові вгоджав,
Не відмовляючи ні в чім,
А вранці світить їй Почаїв
Золотоглавієм своїм.

Ще вчора в полум'я скакала,
Купальних спрагнена чуда, —
Сьогодні йде собі помалу
На лаврських дзвонів перебуд.
    Її Пречиста — така сама,
    Як найдавніша із богинь.
    Від неї темними лісами
    Дихнула древня Волинь.

СОН ПЕРУНА.

Зростає грім дніпрових струн,
Замурували хмари обрій
Як ніч, нахмурився Перун, —
Його обурив сон недобрий.
Таке ввижалося йому:
Чужий, нахабний хтось приходив
І насміхався: „ватамуй,
Коли ти бог, дніпрові води . . .“
А потім — ніби йшов з гори
Убраний в сяйво стовп рукатий —
І голос був: „малі й старі,
Йде білий бог владикувати!“
І котить гнів стара душа,
Кремінно витесана в дуба:
У хмарах — темрява й пожар,
У хмарах — рокоти і труби,
Реве та стогне Дніпр у млі,
Земля вдрігається як в трясцях . . .
І шепчуть влякано в селі:
„О, Вік ніколи їм не дасться . . .“

ОРДА ІДЕ

Землею і вітром — зловіскії луни.
    Од рання до рання —
Тупіт далекий чугунний,
    Гуди-дачання.
Встають місяці за степами недобрі,
    По-скільки що-ночі,
Кровю сполоскують обрій, —
    В небо не хочуть.
Мов в хмар напускає хто чорную галч,—
    За зграями — зграї.
Зором — в сполохану далеч,
    Київ чекає.

ТАТАРИ.

Дикими співами вис,
Хижими співами — „йдём“ — реве,
Суне, як ніч, на Київ,
    Як темрява.
Од сили людей — потопа
Повітря задушного,
Од крику воєв, худоби —
    Заглушнява.
Нічого не чуть од крику
У місті покаранім.
Валить татарва без ліку, —
    Як сарані.
Уже під мурами гуди
Кроків Батіївих . . .
Судному дневі бути
    У Києві!
Будуть йому хрестини
В гарячій купелі!
    Вже тарани у стіни
    Загупали . . .

ДИВ КЛИЧЕТЬ.

I.

Не пази кликнули, не мєви, —
То в темряві лісіа,
У пущах-нетрях, „зверху древа“,
Чорнокрилатий Див.

Сидить, крилатий, десь найвище
У хашах, у кущах,
І про нещастя кликом віщим
Степи оловіща.

Спливає кликами у захід,
Риданнями — у кров ..
Гудуть: „недобрі в лісі птахи
Звильк собі кубло ..“

Клекочуть клики у безкрає —
Шугає степом жах
Десь древня баба камяная
Здрігнулась на горбах

Уже давно заснули пуші,
А чорний Див не спить,
А він все кличе, невсипущий,
А він рида — кричить.

Уже на заході пожежу
Давно хтось потасив,
Та котить, котить у беабежжя
Своє гукання Див.

Ридають клики серед ночі —
І а нкми ніч рида.
Гудуть по селах: „анову хоче
Прийти якась біда . . .“
Не хвилі, — гори море горне,
Почуло море кляк . . .
Каспійське стогне, стогне Чорне,
І клубами — імли.
Стряснуло Волгою — почула . . .
Почули клик рядань —
Здріжжали Сурож і Посудля
І в тьмі Тьмуторокань.
Далеко лине клекіт кликів —
І чує сторона:
І море чує їх і ріки,
І гора й низина.

II.

І от шляхи, немов підлога,
Риплять од хижих орд,
І крик возів — хтось наполохав
Деся лебединий хор.
І от степи од алоступання
І стогнуть й стугонять,
І стріли осами од рання
До вечора сичать.

І не один шолом — на-двоє . . .

І ломляться списи . . .

І ничуть трави під вагою

Червоної роси.

Глибоко а воями світ — Ігор

У темен степ зайшов —

І хилить половецький вихор

Князівську хоругов . . .

Душа із тіла — наче пташка —

Й працює Птахолов

Вода в Каялі — тяжка-тяжка,

Вода в Каялі — кров.

БАГРЯНА ПРАМІДА.

(Сонет).

Від неї кров — сторіками сторік, —
Земля наскрізь горячою просякла.
Вона встає, багряна, хмаросягла,
Уся — німий в пустиню сичю крик.
Немов живий, прокляттям дише лик...
Чиясь рука, погрозою набрякла,
Возстала в твердь — і впала і залякла.
Десь увійшов ще глибше в груди штик...
А в висоті, на виклубині хмари
— Чорніш ночей нерукотворні мари, —
Блідий мов плат, у пурпурі від ран,
Весь у страсній неважкнотости зору,
Простерся вождь, недвижен, бездыхан,
Небострімку увінчуючи гору.

ХРЕСТ.

*Хрест степи собі на верса
Із доріг кладуть. О. С.*

I.

В пустелі безлюдній вставш на дорозі укрутній...
Укопано сталк сталеві копита коня...

Похмурий, безрукий, — мов а муру ти викут,
могутній;

Мов а муру ти викут, піднятий над заходом дня.
Майбути, од віку цим нетрям нічого не треба...

Ні гір ані веж із орлиним перекликом — „стеж!...“
Далеко-далеко доходить у дроготах небо,

Сперезане аа-день папругами лютих пожеж.

В яку задуднити, — куди із цього перехрестя?
Здається, од віку папруги пламен і доріг

Цю землю карають — пережуть і крають і
хрестять...

Давно в середхрестя цей камінь злоречий заліг!
Вправоруч — погроза, ще тяжча погроза — вліворуч,
А просто-пропасти, покласти себе і коня.

Загусла в повітрі, — не плине полинова гарич...

За аграю аграя, і кряче і гра вороння...

Не адійметься вітер, — отровних трав не сполоще...

Там кості між ними, а там — нежива голова...

Неначе живая, в зубів засміялася ощер

І ящером а ока метнула, неначе жива.

Давно-би рушати Упало багрове коло, —

Вороже навколо стає що-хвилини темніш...

Піднявшись горою, захмаривши думою чоло,

У дикому полі на злім роздорожжі стоїш.

II.

„Нехай усе тобі вороже,
Нехай жорстоким буде бій, —
Не гоже, лицарю, не гоже
Замислюватися тобі.

Ти бачив цюю україну! —
Лиш долини, лиш бур'яни . . .
А мала вибуяти кривом
Благоуханної весні!

А мала квітнути, богата! —
Не крови гіркої ріка, —
Іа неї мали витікати
Річки медів і молока.

Де розсикатися оселям,
Немов веселим намистам, —
Неісходима пустеля
Глухими заростами там . . .

Чоркопацруге роздорожжя
Та чорнокрилявини грай
Це дика сила зловорожа
Занапастила світлий край.

Це хижа сила положила
З своїх доріг на ньому хрест,
Щоб не піднявся із могили,
Щоби ніколи не воскрес.

Щоби до віку, як підлога,
Земля рипіла і гула,
Стогнала — скаржилась, небога,
Людей і Бога прокляла.

Щоб захлиналася у крові
І розвиднялася вночі
Од місяців яробагрових,
Що сходять, вгору не йдучи.

Щоб за навалами навали
На неї кидали свій шал,
Щоб шквали таалтів не вгавали,
За валом завихрюючи вал.

Щоб крики, зойк і голосіння,
Щоби до віку Дивій спів —
В криваве заходу кипіння
Роздертий клекотами аів . . .

Це алі, непрохані гості
Проклали прбсторами хрест —
Й лежить між травами, де кості,
Де б'ються ворони з-за решт.

Лежить на тілі України,
Її проклятіє, злодух,
І до сьогоднішньої днини
Несе їй чорну ю білу.

Лежать, упершись у перса,
Кінці, мов крила, розпростер —
І що творилося тут перше,
Те саме твориться тепер . . .
    Колеса, ноги і копита —
    Без переліку, без числа —
    Й гуде, тратована, бита,
    Як і колчесь вона гула . . .
І ступонять степи і стогнуть
Од тяжкотупотних стоног —
І дні, здрігаючися, лохнуть
І ночі в дроготах трівог . . .
    Те, що у давні було роки,
    Те — уторік, позаторік
    Жорстоким хрест оцей широкий
    Іа уторованих доріг!
Одкриті сараві неситій,
Іа давніх давен — сарани, —
Таким, як ти, вони закриті,
Таким заказані вони,
    Вставш отут — і проти тебе
    Злоречий камінь вироста . . .
    Та слухати його не треба,
    А треба вирвати з хреста!

О, чув, знає дика сила,
Якій скипіти боротьбі,
Які прикесли тебе крила,
Що завіряється в тобі!
Нехай ворожить, зловорожа,
Ляка загибллю нехай, —
Ти розв'яжи це роздорожжя,
Хреста навіки розрубай!
Ти вирви, виверни цей камінь, —
Здвигни в хреста його „амінь“, —
Роскавалкуй, розбий скалками —
І порохом його розкинь!
І рушся, сурмлячи у простор, —
Давно вже рушити пора,
Твоя дорога — тільки просто, —
Лиш просту лицар вибіра.
Лише у просту дорогу
Веде ясна його мета.
Назад несе він перемогу —
Або ніколи не верта“

ЮРІЙ.

У силі свій — всепотужний.
Краса його — криці краса.
В десниці спис харалужний
І смерть на вістрі списа.

Вже давнім затяте змагання,
Та досі комонь пам'ята
Хрипке гадюче харчання
І кров і хряскіт кребта . . .
Німіють. В майбутньому зривається
Борня неврівняно — тяжка.
І ляга в краї десниці
Списа міцніше стиска.

КИЇВ.

Підійнявся златно-зелено,
А за тло — густа синьота.
Хай яка владе вагота,
Ї скине сматле рамено.
Йшов Батий на нього не двічі,
Та вникав туманом примар, —
Вік стоїть, як цар-володар,
Йому вічність дивиться ввічі.
Недаремне голос Андрія
Обгримів ці гори і діл
І на мурах став Михаїл —
Ясен-меч, крило буревія.

БОГДАНА СТРІЧАЮТЬ.

— „Ти Богом посланий, Богдане,
Розабить кайдани дихолить,
Ніколи край не перестане
За тебе Господа молити . . .“
— „Ти — Вязволитель України
Із довголітньої біди!
З Тобою всюди ми полинем, —
Лише скажи, лише веди! .“
— „З Тобою йде, як наречена,
Вікторія у боротьбі!
Стократная, неіареченна,
Віквічна глорія Тобі!“
Як море те, народні лави,
Всі „слави“ — у одну злились —
І дзвонами золотоголаві
Повахлиналися — зайшлись.
Жар-малинові, ясно-золоті,
Цвітуть прапори й корогви . .
Святі правиці із кіотів
Благословляють, як живі
Грядеш до Сѳії Святої
На білоснігомую коні,
А за тобою — твої вої,
Орлята славної борні.

Квітками шлях тобі — дівчата, —
Квітки, вінки — куди ні хиль —
І, щоб на них не наступати,
Іде, танцюючи, твій кінь.
Грядеш — і леться в душу сила
Із тисяч душ, із тисяч віч . . .
Які непереможні крила
З твоїх розкинулися пліч!
У голові твоїй заблисли,
Все хмарне звіявши, як дим,
Такі велякогорді мисли,
Що сам ти не повірив їм!
Вже не Москва і не Варшава,
Не за козаччину вже бій,
А Українська Держава
В уяві блиснула твоїй!

Гуде-хлекоче пишне свято
День закнязів, заголубів . . .
Над градом — сояшнеє злато
І білі аграї голубів.

СОКІЛ.

Сокіл літа високо,
Сонцю і бурі-січі
Оstre сокоде око
Дивиться просто ввічі.

Кігті — кігтити хмару,
Даьоб — щоб її клювати,
Крил замашних удари —
Рвати її на шмати.

В кожную мить готовий
Кинуть кубло колюче, —
Зрнуть, як стріл раптовий,
Що немкнуче влуче.

Сокіл літа високо.
Сонцю і бурі-січі
Оstre сокоде око
Дивяться просто ввічі.

„Всі-враз!“ Як рідрав гранати,
Як острый короткий стріл . . .
Мов меч, що руба навліл,
Десь тяжко брязнув об грати.
Всі-враз, всі сорок соколів,
Всі сорок мільйонів серць —
І, втяхши, побачить герць
Прапори ворога долі.

Хай серце і око — острі,
Раакучим нехай удар!
Хай хмарам циновим — рвзстріл,
Щоб більше не бұло хмар!
Хай слово, подібнo винам,
Од мiці себе вiрве
І стануть великим чином
Чотири великі В! *)

---

*) Всi вперед, всі враз!

Просто. Не йти вправоруч
Ані вліворуч — ні.
Хай лише вітер поруч —
Вічний сурмач борні.

Вітер, що хмарі — в груди, —
В груди, в горби хребта . . .
Поруч хай вітер буде,
А в далині — мета.

Чорно кругом чи біло,
Не зупиняти рух.
Може зламатись — тіло,
Але ніколи — дух.

КРУТИ.

В м'орозі неладу, в п'їтьмі підлот —
Ваші піскі молодечі,
Льот ваш орлиний, нестрямливий льот,
Льот крізь вітри і хуртечі!
Що там, що вперше з рушницею ти,
Що там, що тому п'ятнадцять, —
Так хороше вам на ворога йти,
Співом гучним захлинаться .
Хай вам вітри вибігають на шлях,
Просять вернути, голосять, —
„Щоб наша доля...“ — лунав в полях,
„Щоб краще в світі жилося! .“
Хай ще зловісніше тьмариться рань,
Голови юні тим вище . . .
Як на параді, йдетé ви на брань,
В прбстори гроз, як на грище.
. . . Стрінулись. Кáвають ворожюю злість
Ваші роагукані стріли . . .
Псами-б на вас позривалися з місць
Тріскотні вкрай скоростріли!
Лавами — ворог . . . Ось кинувся віх,
Котить на ваші окопи . . .
О, вже не лежачи і не з колін
Лити крицеві окропи, —

Виросли враз ви, немов на наказ...
Тільки чому це, орлята,
Тільки чому ця тривога у вас?
Чом' ааніміла гармата?
Чом' це що-друга рушниця — німа, —
Голосу бракло у зброї?
— „Дайте набоїв!“ Набоїв — нема.
В полі далеко набої.
Сталі — не стало. Зостався хрусталь.
Як в хрусталім проти сталі?
Люто співає ворожая сталь,
Б'є — розбиває хрустали.
Свіже, таж в нього нема голови, —
Ніщо йому підголов'я?
.. Як захлиналися снівами ви,
Так захлинулися кров'ю.
О, ви уміли за Неї лягти,
Мужньо лягти і діточо,
Вміли холодную млу пропекти
Жаром багряних сорочок!
Ваша вагуба за Вєсну ясну,
Ваші зарубані весни —
Громом в німоти байдужою і сну,
Крихом кривавим — воскресні!
Сходять нам ваші невгасні сонця,
Дзвонять серця ваші вічні,
Ваші квітневі, травневі серця,
Квітні, посічені в січні

У клетотинні — святі корогви,
Клекоту повні — прапори . .
Ми під кипінням їх радо, якви,
В буряні рушим простори;
Радо на сурмний задуднимо зов
Ми по шляху грозовому,
Тому крутому, що з Крутія пішов,
Непереможному тому —
І коля кикем на ворога час
Незагладимої скрути,
Вакас він добре, про віщо для нас
Крикнули кровію Крути.

КРИЗЬ СМЕРТЬ.

Їм північні вітри гудуть,
Їм сніги замітають путь,
А вони ідуть без упину,
А вони без спочину йдуть.
Їм шатя залляла кров,
На шмати — їх корогов,
Та кожен, кожен із них
Смертю смерть поборов.
Їм північні вітри гудуть,
Їм сніги замітають путь,
А вони ідуть без упину —
І воки до мети дійдуть:

ШЕВЧЕНКО.

Заклекотало десь у горлі
Клубком із крови і ас сліз —
І крила, що були униз,
Роскинувся, яко орлі . . .
„Ніащо пропадеш, ледащо!“ —
І, повні лютої хули,
Слова камінням вагулк,
Камінням, пущеним із праці . . .
„Воскресни, мамо неповинна!“ —
Й душа мольбою підплива
Як перед образом — слова,
Слова упали на коліна . . .
І знов прокльонк і вогроан,
Щоби благати потім знов:
Скричить обуреная кров
І обертається у сльози

Заклекотало, арокотало —
І стала тиша — і горить:
Так вибухає, так мовчить
Вогненнолаве Кракатао.

ШЕВЧЕНКО.

(Совет).

Це — буремно випнуте вітрило,
Що човна нестримано жене.
Це — велике серце вогняне,
Що над степом сокиєм засвітило.
Стомогутньо випростані крила,
Між котрими рокіт не засне.
Чудо ясне, — дивне і страшнє:
Ожила земля й заговорила.
Клекотіння крові і вогню.
Громовє — роавиднитися дню!
Встати дню із чорної безодні!
Спалах Крутів, Похід і Базар,
Горячє розжевреке сьогодні
І святій майбутнього пожар.

ДВА (ШЕВЧЕНКО І ГОГОЛЬ).

(Сонет).

Вони встають живимя у словах:
„Смієшся ти, а я рвдаю, друже“
Як ти у них, нікто, українська душе,
Так не сміявсь, не плакав у віках!
З того плачу́ котився небом жах,
Того сміху́ і пекло не заглуше.
Їх два було, чие ширяння — дуже,
Чие крыло — напруга і рома́х.
Та рід й земля, що — праведно — суворі,
Лиш одного ваяли у вартові:
Нехай згучить в чужинному соборі —
„Не мертві будьте, душі, а живі“, —
Нам із-над круч рокоче, „Заповіте“,
Твоє „вставайте, кайдани порвіте!“

ОСІННЄ.

1.

Вина по виюколі
— Сині та духовиті,
Сині та міцносмолі —
Повінями реалиті.
Свято велике — гаєм,
Гай одяга не шати, —
Золото одягає,
Золото і шарлати.
В гаю цвітуть бурштини,
Віють пурпұри слави,
Шепчуться кармазнии,
Світяться алоголави . . .
Скільки одних далматик
З червлені оловіру!
Ліпоту цю дарма ти
Класти-б хотів на ліру . . .
Сині та міцносмолі,
Сині та льодовиті,
Вина по виюколі
Повінями реалиті.

II. КНЯГИНЯ МЕТАЛЕВА.

(Сонет).

„Досить личин!“ І золото стало тьмяне,
І бронза в мідь покірно перейшла,
І в ріках сталь зчинилася зо скла,
І, як давко, нависло оливяне.
Усе смерка, притишуться, зяке —
І лиш вітрів залізна хвала
Гука в полях, ровдоллях для крила,
Та сурмить ріг, мов горло, що мідяне.
У цілу стать Ти встала і нараа
Зірвала геть покривала окрас,
Жоно Кінця, Княгине Металева,
І ось гербом, як знак Всепожертя,
Воаносиш в вись ненаїсного Лева,
Щоби Орлом здійнялося Життя.

ЗМІСТ:

	Стор.
Небеса в воді — в сніві неводі	3
Жабиний хор не дасть собі спокою	4
В росах	5
Мене сонцем налято ущерть	6
Як півень червоний на сідалі	7
Побілила вдова Осінь свою хату	8
Шуми і шелести, шуми і шелести	9
Хати біліше сорочок дівочих	10
З „Волинських сонетів“:	
I. На Бові	11
II. Нелюка-Глуша	12
III. Волинь	13
Дивний образ таємний	14
Хай мало гадове вече	15
Коли гай на обрії квітне	16
Не дала ще сонцеві ти	17
Зелені, червоні, лілові	18
Зурнилося літо	20
З „Антячних мотивів“ (сонети):	
I. Сатир і німфа	21
II. Аполон і Дафна	22
III. Золотий дощ	23
IV. Дрикон і Проверпінн	24
V. Ехо	25
Руський (сонет)	26
Осіянь. I. Бемкетуй, молода княгинє	27
II. Ти послухала мене	28
Сонет	30
Біля сфінксу	31
Гірчичні поляни	32

Це повітря — вико з льодивку	33
Як рельси санию віддивають	34
Епіграме	35
Модята	36
Нема й не буде Арсена	37
Октава	38
Сміх і щибети і галас	39
Коляда	40
Весна	42
З листв	43
Я нічого не мав і не мвтаму	44
Немає тяжчої покари	45
Лише цілувш ті вуста	46
Коли землі, як даяні „трів царів“	47
Портрет	48
Сон Перуна	50
Орда іде	51
Татари	52
Дни кличеть	53
Багрина піраміда (сонет)	56
Хрест	57
Юрій	62
Київ	63
Богдана стрічають	64
Соніл	66
„Всі-араа!“ Як рбарив гранате	67
Хай серце і око — острі	68
Просто. Не йти вправбруч	69
Крути	70
Кривь смерть	73
Шейченко	74
Шевченко (сонет)	75
Два (сонет)	76
Осінив. I. Вина по винохолі	77
II. Книгмня Металева (сонет)	78

**В-ВО
„ДНІПРОВІ ПОРОГИ“**

**1. Г. Мазуренко:
АКВАРЕЛІ.**

**2. Ір. Наріжна:
НАСТРОЇ.**

**3. О. Лятурянська:
ГУСЛА.**

**4. О. Стефанович:
СТЕРНАОС.
І.**

**АДРЕСА
E. VUKOVYJ,
УРАНА XII, SPODSKÁ 10,
ČECHY.**

